

Johann Ludwig Engel

Formulae Loquendi Nonnullae, Ex Doctrina Logica, Praesertim Veterum, Derivandae, Observationibus Philologicis, Historicis, Philosophicis Illustratae

Pentas Altera

Rostochii: Rösen, 1756

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn822029022>

Band (Druck) Freier Zugang

Ec. 1045^{1.2.}

DISPUTATIONES RITE

INSITIVENDAE

COMPLETAE

ARTIS DISPUTATIONAE

IOANNE LYDOVICO RITE

DISPUTATIONE RITE

74

ε

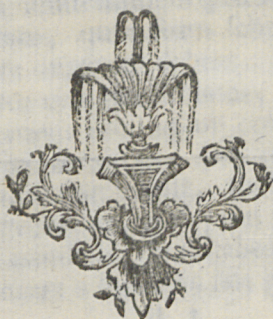
FORMVLAE LOQVENDI
NONNULLAE,
EX DOCTRINA LOGICA,
PRAESERTIM VETERVM,
DERIVANDAE,
OBSERVATIONIBVS
PHILOGICIS, HISTORICIS, PHILOSOPHICIS.

ILLVSTRATAE

A

JOANNE LVDOVICO Engel,

PHIL. RATION. PROF. DVC. PVBL. ORD.

PENTAS ALTERA.

ROSTOCHII, EX OFFICINA RÖSENIANA, MDCCCXVI.

Ec. 10452 (6)

FORMULAE LOGVENDI
NONNILLAE

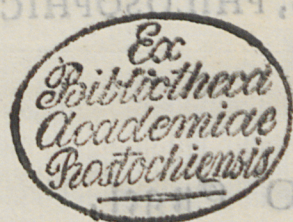
EX DOCTRINA LOGICA

PRAESERTIM VETERVM

DERIVANDAE

OBSERVATIONIBVS

PHILOGICIS, HISTORICIS, PHILOSOPHICIS

ILLVSTRATAE

JOHANNES LVDOVICVS

PHIL. RATION. PROF. DVC. PVAL. ORD.

PENTAS ALTERA

ROSTOCHII, EX OFFICINA ROSENIANA, MDCCCLXXV

1043

Q. D. B. V.

§. I.

habes hic, AMICE LECTOR, continuatam, si placet, illustrationem quarumdam loquendi formularum, quae suam scholis placitisque logicorum originem debent. Solam curiositatem uti antea non sum sectatus, ita nec nunc sectabor: quamvis nec fugiam omnem, quia non omnis taxanda curiositas, sed tantum ea, quae nimia est, minusque sana. Placere, quantum fieri potest, studeo et iis, qui critico linguarum studio delectantur, et iis, qui vere ac sapienter iudicant, primariam in omnibus rebus habendam esse rationem utilitatis. Hac igitur mente a formulis illis germanicis, quas prior tractatio

A 3,

tractatio exhibet, ad eas jam accedendum, quae solent latine proferri. Cujus sunt generis: *Qui bene distinguit, bene docet*, et, *Purus putus logicus purus putus asinus*. Ab his pergemus ad ternas loquutiones, in utraque lingua, tum latina, tum germanica venientes, quamquam ita, ut interdum sermo hybridus mixtusque evadat. Quarum quidem prima est: *Deficit pars altera Petri*, seu, *altera pars Petri fehlet*; secunda: *Argumentum in barbara est*, seu, *das ist ein Argument in Barbara*; tertia denique: *Er ist ein animal disputax*. Non excusabo delectum, nisi ipsa excuset lectio: nec enim has formulas ipse uno omnes ordine habeo; quin potius, quaenam circa illas observari possint, curo. Ceterum alias quasdam loquutiones, ad hujusmodi tractationem spectantes, haud palmaria quidem opera; obiter tamen, et quasi in transitu tangam. Fiat feliciter!

Animus erat, primo hic loco edisserere, quid sit *cum ratione insanire*; at vero propter materiae ubertatem, quae integrae commentationi sufficiet, et formulam ipsam, et, quod suppeditat, argumentum lubens praetermitto. Referri huc quoque posset quaestiuncula: *Quae, qualis, quanta?* quam ironice et false solent adhibere, qui sententiam aut dicta alterius taxant et rejiciunt. Logicos, praesertim veteres, his vocibus divisim, et pro triplici quaestione uti, quando species enunciationum pertractant, ipsorum testantur libelli. Verum, qui extra logicam obtinuit usus, nec admodum late patet, et parum habet acuminis: qualicumque enim constat adlusione, ut adeo insignis non sit. Porro viget distinctio quaedam inter *rd nominale* et *reale*; interque praecepta stili solet adferri illud; *Elegantia verbalis cedat reali*; immo et in oratoria tum sacra, tum profana, multi multum crepant *realia*: quamquam, quae pro illis venditantur, maximam partem sint realia sine rebus. Quodsi jam quaeras originem occasionem-

ve

ve introductae hujus five vocis, five regulae, five distinctio-
nis, ad Scholasticorum illorum aetatem recurrendum est,
qua innumerae voces barbarae in latinam linguam fuerunt in-
vectae, in quibus illorum sunt *realitates*. Praesertim tamen ad
id temporis punctum respiciendum, quum de universalibus fu-
is, num mera nomina, an res sint, disceptarunt logici: unde
profeminatae sunt dissentientes inter se familiae *Nominalium* at-
que *Realium*. a) Certe omnis prisca & genuina latinitas *τὸ reale*,
et *realium* nomen nescit.

§. III.

De nota quoque illa distinctione, qua aliquid cum *in ge-
nere*, tum *in specie* considerari, tractari dicitur, roges forte, num
ex logica arcessenda sit. Si enim logicis imputanda, merito hi
accuratorum censuram incurrunt, tamquam in usu terminorum
suorum parum constantes, quum longe diversissima sit generis
et speciei ratio, secundum definitiones suas, et dictae distinctio-
nis sensum. Verum haec distinctio logicorum propria, et ab
ipsis introducta non est: idemque JOACHIMO LANGIO, a partibus il-
lorum minus alias stanti, observatum. Qui: b) *Loquutiones*, in-
quit, *istae communes in genere (ins gemein oder überhaupt) et in
specie (insonderheit) sumuntur grammatice, non logice: solet enim
grammaticis illud speciem, hoc individuum notare.* Recte ille qui-
dem. Addendum tamen, saepius variari illorum terminorum
significatum, ita ut *τὸ in genere* conceptus quoscumque indicet su-
periores, et *τὸ in specie* conceptus quoscumque inferiores,
nec praecise individua. Hinc etiam accidit, ut interdum confi-

A 3

deratio

(a) Comp. JAC. FRID. REIMMANNI *hist. vocabulor. lingu. lat.* p. 100;
et ven. JO. GEORG. WALCHII *hist. log. lib. II. cap. I. sect. 2 §.*
12.

(b) in *medicina mentis* p. 669.

deratio rei cuiusdam non modo generatim ac speciatim; sed et ratione specialissima instituat. Atque sic adhibiti termini propius ad significatum logicum accedunt. Sed hisce diutius non immorabimur.

§. III.

Rectius veriusque ad logicam spectat tractanda nunc formula: *Qui bene distinguit, bene docet.* Logicae munus est de accurata distinctione praecipere: idque logici cum antiquiores curarunt, tum etiam recentiores curant recte. Tritum autem illud eo valet, ut commendetur praeceptionis usus. Sensum si accuratius peruestigare lubet, notandum omnino est, inter distinctionem, divisionem, distributionem, atque partitionem certum aliquod discrimen statui. Quaeres jam, quodnam istud sit discrimen; sed paullo difficilior videtur responsio. Si enim plures consulas, rem, quam illi explicant, ita implicatam deprehendes, ut omnem hanc praeceptionem aut nullam iudices, aut certe supervacaneam. Accedit, quod in adhibendis terminis deinceps ipsi variant, et promiscue eos usurpando praecepta deserunt sua. Sunt, qui *distinctionem* et *divisionem* eandem esse putant; utramque igitur faciunt tum *nominalem*, qua vox ab aequivocatione liberetur, tum *realem*, quae differentiam rei exponat. Alii unam quidem eandemque dicunt distinctionem et divisionem nominalem; ceterum tamen docent, per *distinctionem realem* genus in suas species; per *realem vero divisionem* totum quodcumque aliud in partes suas describi. c) Ita qui statuunt, terminis *partitionis* atque *distributionis* facile carebunt. Qui tamen termini aliis placent, et adhibendi illis videntur, ubi dividenda res adest, seu, ubi sermo est de dividendo toto, proprie dicto. Veniunt autem et isti termini tamquam synonymici, ut, quam partitionem totius in suas partes dixeris, eandem

(c) Vid. J. G. WALCHII lexic. philosoph. artic. *Distinction.* ni (d)

eamdem, cum PETRO RAMO aliisque, dicas distributionem integri in sua membra. Auctor artis cogitandi, generatim inter totum integrale et universale distinguens, circa prius partitionem; circa posterius *divisionem* valere statuit: hos enim ille terminos elegit. Mitto divortia plura, et potius, quaenam vera sit dictarum vocum differentia, quis debitus usus, anquiram.

§. V.

Nimirum *distinctio* locum non habet, nisi circa verba terminosque, ut ea nihil sit aliud, quam significatio diversorum alicujus vocis significatum. Simul autem procul hic facienda est, quae minus accurate dicitur, divisio nominis. Nomen enim *divisionis* adhibendum, ubi agitur de rebus, quae stricte proprieque loquendo dividi possunt. Quae tamen divisio duas quasi species sub se complectitur, quarum altera *partitio* est, altera *distributio*. Quum enim dividendum est totum mathematicum, divisio haec, quae in veras partes fit, propter has partes recte audit *partitio*. Quoties vero totum habes philosophicum, aut si majoris, logicum, hoc est, quum dividenda sunt genera speciesque, toties divisio illa quam optime *distributio* vocabitur. Itaque (si fas est mnemonicos interférere versiculos)

Distinguas voces; res vero divide semper:

Distribuas $\left\{ \begin{array}{l} \text{genus} \\ \text{speciem} \end{array} \right\}$; in partes dispescito totum;

Quamquam non servant istud discrimen ubique.

Nec facile speranda est hac in re conciliatio. Jamque etiam minus diffitendum, actum mentis, quo haec dicitur distinguere, non tantum circa voces, earumque significatus; sed quoque circa res ipsas se exserere. Nam distinguere generatim dicimur, quando nobis aliud ab alio diversum mente sistimus. Ipsa igitur vox distinctionis duplicem admittit significatum, latiore alterum, alterum strictiorem. De strictiori diximus ante, qui et omnino praefendus est. Latiores ille obinet in excitato trito: *Qui bene*

bene distinguit, id est, qui et diversam vocum significationem, et ipsas rerum differentias divisionesque diligentior inquirat, ille *bene docet*.

§. VI.

Juvat autem perquisivisse adhuc, penitusque nosse, quid sit distinguere, et, quod jungendum nunc est, dividere *bene*. Bene distinguit, qui vocis valorem usumque accurate dispicit; dividit bene, qui ipsam rei naturam atque definitionem d) sequitur. Vera itaque tum vocum, tum rerum cognitio artem hanc perdocebit omnem: atque simul procul facta erit anxia quaevis adfectatio. Omne autem tulerit punctum, qui inter duo extrema medio se loco continere scier, ut, quemadmodum sine ordine et confuse non procedit, ita quoque, quod in dividendo nimium est, caveat. Profecto, qui ita rem tractant, ut ubique quasi tabellari methodo utantur, paucioribus consulunt ingeniiis: nam, dicente SENECA: *comprehendere quemadmodum maxima, ita minima, difficile est*. Idem confusio, cui occurrere student, vel maxime locum faciunt, eamque quasi cum pompa introducunt: recteque iterum SENECA: *Idem, inquit, vitii habet nimia, quod nulla divisio. Simile confuso est, quidquid usque in pulverem sectum est*. e) Quare vitanda est omnis minuta ratio, nec videndum, quid fieri possit; sed quid debeat, ut bene distinguendo doceas bene. Aliud omnino est distinguere sibi; aliud distinguere aliis. Distinguis tibi, si rem omnem accurate, et, quam fieri potest, distinctissime perspicias; distingues aliis ita, ut non singula membra, facto in dividendo progressu, distincte adferas: artis enim est celare artem. Pluribus hanc de divisione doctrinam regulis ample-

(d) Valebit ergo et regula: Qui bene definit, bene distinguet. Certe definitio et divisio mutuas sibi invicem praestant operas. Vid. JOACH. JUNGII log. hamb. p. 312.

(e) Epist. LXXXIX, ubi et plura, quae huc faciunt.

amplectuntur logici, quibus et debitum statuo pretium, nec unquam posthabendas eas censeo. Siquid tamen recte judico, ita tantum formatae illae sunt, ut vitiosam divisionem cavere scias; non valent ad rem ipsam perdocendam perdiscendamque. Sed nec pluribus hic opus est, quam iterum iterumque monuisse, ut rem, quam dividere velis, cognoscere atque perspicere studeas, tumque oppositum justae divisionis, ut in defectu, ita in excessu evites. Haec summa dictorum, haec summa dicendorum est.

§. VII.

Qui autem ita distinguit, is certe respectu modove non uno bene distinguit, quoniam simul obtinet, ut bene doceat: id quod probatu facillimum erit. Ope enim accuratae distinctionis, sive per debitam diversi significatus evolutionem, tollitur ambiguitas sermonis, sensus determinatur, perspicuitati consulitur, occurritur logomachiis, veritas obtinetur, praecaventur errores. Ecquid magis ad obtinendum, quem intendere par est, finem sermonis accommodatum est? Qui autem accommodat, hoc est, qui, remotis veri sensus impedimentis, magnum aliis adjumentum adfert, ut capere singula, ut recte interpretari, ut in usus convertere suos possint, isne in docendo palmam pluribus praeripiet? Ad divisionem vero quod attinet, ea sane medium est rem omnem ita rimandi, tractandi, exhauriendi, ut plane ob oculos ponatur, et perspiciatur plene. Quemadmodum enim domum aliquam non prorsus cognoscimus, nisi totam illam transeuado, singulasque ejus partes et camaras accurate lustrando, ac seorsum considerando: ita tum demum res significata, declarata, intellecta satis erit, si per partes suas, et species descripta nobis fuerit atque exhibita. In neutris unicus et generalis obrutus sufficit. Si itaque vis bene docere, bene distinguas, oportet; si bene distinxeris, bene docebis. Explicatum jam est, quomodo hoc praestent philosophi.

B

§. VIII

§. VIII.

Minus autem hoc loco alienum est exponere, qua ratione idem curent oratores, et qui stili amant nitiditatem. Philosophorum in dividendo vestigia legere omnes quidem decet; neque tamen oratoribus vitio dandum, si paullo plus sibi indulgeant. Ita certe, quum per regulam quamdam divisionis logicam membrorum dividendum ea debeat esse repugnantia, ut alterum altero neutiquam contineatur: his tamen interdum sufficit, si voces aut membra diverso significandi modo, vique et efficacia singulari differant. Ceterum et quodam modo convenient, licet. Sic e. c. in his *Plinianis*: f) *Quid homini potest dari majus, quam gloria, et laus, et aeternitas?* in his, inquam, verbis distributio quaedam oratoria later, dummodo evolvatur. Evolvamus igitur. Certe evidens illa reddetur, verba si ita fluant: Homini quid dari potest majus, quam gloria, quae praeclare factis meritisque pretium facit; deinde laus, quum quis omnium ore celebratur; et denique aeternitas, sive fama etiam post fata superstes. Duo tamen hic monenda. Primum enim cavendum omnino est, ne sint membra nimium cognata, vocesque ad synonymiam tantum non perfecte talem accedant: neque enim accuratio logica justo licentius deferenda est. Deinde et membra, quae alias minus disfidere videntur, statim declaranda sunt, et addendum aliquid, ex quo constet, cum aliis vocibus alium conceptum esse jungendum, ut per id ipsum limites, quibus se invicem excludant, constituentur. Quod etiam exemplum, modo adlatum, declarat.

§. VIII.

In colendo autem et perpoliando stilo illi quoque circa divisionem spectant aliquid, quod faciant bene, qui praeter rem ipsam simul curant expresionem. Oratoriae enim, id est, elegantius insinuandae divisioni maxime convenit, ut non nuda enumerentur.

(f) C. PLINII epist. lib. III ep. 21.

merentur partes, seu membra; sed modo paullo exquisitiori, nitidaque connectendi ratione proferantur. Sic CICERO, quum logica simplicitate dicere potuisset, fidem conciliari per justitiam et prudentiam, sequentem in modum differit: *Fides autem ut habeatur, duabus rebus effici potest, si existimabimur adepti conjunctam cum justitia prudentiam.* g) Elegans est itidem, si cum ambitu quodam membra recenseantur, veluti cum quadam synonymia. Quemadmodum auctor modo laudatus ita: *Duplex est omnino iocandi genus: unum illiberale, petulans, flagitiosum, obscœnum; alterum elegans, urbanum, ingeniosum, facetum* h) Ambitum et quaerunt per additam explicationem, uti rursus ille latini sermonis statorem summus in his: *Duplex est vis animorum atque naturae: una pars in appetitu posita est, quae est *ἐπιη* graece, quae hominem huc et illuc rapit; altera est in ratione, quae docet et explanat, quid faciendum fugiendumve sit.* i) Denique ambitus accedit, adlata definitione aut descriptione quadam. Sic idem CICERO, duplex genus injustitiae, positivum alterum, alterum privativum commemoraturus, rem ita eloquitur: *Sed injustitiae duo genera sunt: unum eorum, qui inferunt; alterum eorum, qui ab iis, quibus inferunt, si possint, non propulsant injuriam.* k) Verum, ne quid diffitear, monitis his, praesertim in stilo philosophico, seu didactico, ita utendum, ne quid vel adfectate dicamus, vel obscure. Nam satius omnino est, rem, simplici licet, perspicua tamen ratione enarrare, quam splendida eam velare obscuritate. Dictum est de formula prima: Qui bene distinguit.

B 2

§. X.

(g) Delibamus per totum hunc § exempla ex libro I, tractationi juris naturae, et elegantiori Latinitati aequae accommodato, ut magis adpareat, stilo philosophico has aliasque linguae elegantias minus repugnare. Vid, ergo CICERO de officiis lib. II. c. 9.

(h) Idem I. c. lib. I. c. 29.

(i) Idem I. c. lib. I. c. 28.

(k) Idem I. c. lib. I. c. 7. Comp. J. G. HEINECCI fundam. stili part. I. cap. III. §. 5.

§. X.
 Horridum incultum et asperum est dictum, ad quod illustrandum, quantum satis est, nunc accingimur, hoc scilicet: *Purus purus logicus purus putus asinus*. Ortum illud est, quum, defluente barbaro doctorum scholasticorum aevo, studia litterarum renascerentur, et scientiae, hinc et logica, feliciter reformari coepissent. Elegantius hoc restitutionis tempus nominamus? Mirum id sane videbitur cuiquam, qui persuasum habet, doctrinam artiumque fidele studium emollire mores, nec finire feros esse. Verum est ita. l) Alia enim barbaries integritati mentis, et litterarum studiis infesta est; alia adfectus hominum moresque adficit: pulsaque licet atque cessante illa, haec tamen interdum durat, et rusticitas quaedam vel summis excellentissimisque haeret ingeniis. Olim et erat sic, barbarusque in primis saeculi genius diu admodum regnabat. Quanta duriorum, et ab humanitate viri docti abhorrentium copia loquutionum foret, si colligeres, et collectio conduceret. Neque ignorant eruditi, quid in ipsis suis titulis scripta nonnulla, istis temporibus et subsequen-
 tibus etiam foras data, prae se ferant. Cujus quidem sunt generis: *Wer hat das Kalb ins Auge geschlagen? Hüte dich, der Bock stößt dich! Die lutherische Strebekage; Bileams und seines Esels Gespräch*, alia. m) En metaphoras, allegorias, adlusiones, a bruris animantibus petitas! Definesque mirari, similem metaphoram in dictione, in logicos dicto, ab asino ductam esse.

§. XI.

Occasionem faciendi convicii dederunt partim doctores illi scholastici, horumque sectatores, sex orbis litterati, partim conditio

(l) Vide sis MART. Schmeigels Historie der Gelehrtheit p. 520.

(m) Libellos hos hoc loco pluribus recensere nil attinet, neque ad manus jam sunt. Durius interdum differens vir heroicarum virtutum, LUTHERUS, et ipse nomen asini usurpat; sed hoc quoque lubet jam transire.

ditio logices scholasticae: quorum illi puri puri logici; haec autem pura pura *αλογία* erat. Constat enim, verum logicae finem usumque tantum non ab illis omnibus spretum atque neglectum fuisse, ita ut non vitae discerent, sed scholae. Scholae dico? immo ne scholae quidem, quum ad ceterarum usum scientiarum doctrinam logicam aut nunquam, aut male referrent. In logica rimanda, addiscenda sua, eaque non excolenda, sed deformanda toti fuerunt, reliqua studia philosophico supercilio contemnentes, quum nec per inutilia vacaret ista attingere. n) Si qui unquam in orbe eruditorum, certe scholastici illi cum ratione insaniverunt. Quenam igitur ipsius logicae facies? terra, squalida, tristes, nec ulla facies deformitatis aut turpitudinis defuit. Ars cogitandi, sed perverse, non medicina mentis, sed toxicum, non pharus intellectus, sed caliginis sedes, via non ad veritatem, sed errores, non philosophia rationalis, sed tota irrationalis logica erat. Haec nugis ac ineptiis, haec logomachiis, haec vagis frivolisque quaestionibus, haec inanibus et terminis, et propositionibus, et syllogismis referta. o) Finis omnis erat, electa subtili ac sophistica argutandi ratione, alios irretire, et, quamvis

B 3

con-

(n) Quam plurimos ea aetate, etiam eos, qui praestantissimi haberentur, in solis studiis et disputationibus dialecticis consenuisse, auctoritate et verbis JO. PARVI, seu SARISBERIENSIS, enarrat CEL. JAC. BRUCKERUS in hist. crit. phil. tom. III p. 633 seq. it. p. 892. Legatur et ERASMUS ROT. epist. lib. II. p. 84 edit. bas. 1529.

(o) Specialiora qui desiderat, conferat LUD. VIVEM de causis corruptar. artium lib. III. tot. BARTH. KECKERMANNI praecognita logices tract. II. cap. 2. §. 40, J. F. REIMMANNI hist. litt. tom. II. p. 158 seq., J. G. WALCHII hist. log. lib. II. cap. I. sect. 2. §. II. Accuratam vero et plenariam vel logicae, vel alius partis philosophiae scholasticorum delineationem qui exhiberet, nemo adhuc fuit. Quare non? Laborem non pensat usus: ille nimis, nec facile superandus; hic admodum exiguus erit. Lateant et, quae non male latent, sententiae partim impiae.

contradicente veritate, vincere tamen. p) Quid mirum, gravio-
rius rectius philosophari incipientium cenfuram incurrisse lo-
gicos scholasticos?

§. XII.

Fortasse hi ipsi nomen, quo adpellarentur, suppeditarunt, quippe quibus, aliorum laudi et dignitati obrectaturis, non in-
fuctum fuit, asinos hos dicere. q) Sed et nota erant dudum plu-
ra, quae vocantur, adagia, ab asinis eorumque indole ac sorte
desumpta, et in linguas tum Graecorum, tum Romanorum deri-
vata, ad notandum hominem flocci. Dicitur e. c. *Asinus my-
sleria portans; Asinus ad lyram; Asinus auricular movens.* Quorum
primum competit in eos, qui indigni muneribus rebusque gravi-
oribus praepouuntur; alterum in homines imperitos, ac ineptos
ad bene iudicandum, aut tractandum aliquid; tertium in eos, qui
se intelligere simulant, quod minus intelligunt. Alia ejus ge-
neris sunt: *Asinus aegyptius; Asinus apud Cumanos; Asinus balnea-
toris.* Quorum illud dicitur in hominem odiosum, despiciat
et rejectione dignum; illud in eum, qui in existimatione est, do-
nec ejus adparuerint ineptiae; hoc in eum, qui laborum et vigilia-
rum suarum fructum capit nullum. Sic et dictum est: *Asinus in
inguento*, si v. c. homo rudis et indoctus in optimos incidat au-
ctores, quos ille parum curet, vel etiam depraver. r) Quae qui-
dem

- (p) Lepidam hujusmodi disputationem sophistae cujusdam pari-
sienfis exhibet laudatus VIVES l. c. p. 128.
- (q) Testantur id *epistolae obscurorum virorum*, non ad imitationem
qualemcumque; sed secundum ipsum scholasticorum geni-
um gustumque conscriptae. Hic e. c. in quadam epistola
Mag. Wilh. Lampii, de controversia quadam poetica, spre-
taque auctoritate *Alexandri*, (et quanti viri!) referentis, se-
quentia leguntur; Tunc ille adhuc magis derisit me, et di-
xit. *Vade tu Colo.* Copula ista cum tuo *Alexan.* qui fuit
asinus Parrhisiensis sicut adhuc sunt plures. Et sic multum scanda-
lizans illum bonum *Alexan.* abivit, p. m. 368.
- (r) Sensum singularum loquutionum addidimus, ut fiat applica-
tio. Origo jam nihil ad nos. Adeas, si velis, ERASMI et alio-
rum adagia uno volumine collecta.

dem omnia, si cui libeat, nullo negotio ad doctores illos scholasticos, eorumque dignitatem, doctrinam, studia, mores accommodantur. s) Peculiari tamen adhuc ratione ac pondere in hos, suosque sectatores, additum illud: *Purus putus logicus purus putus asinus*. Nam uti asini est vecors esse animal: ita et logici scholastici animalia erant rationalia, scilicet! Atque ut asinus rudit, vagumque tollit clamorem: ita et horum hominum umbraticorum mirus fuit quasi ruditus, sive insignis ruditas cum omnis orationis, tum technologiae logicae, ac disputationis suae. t) Hic sensus formulae et interpretatio.

§. XIII.

Mens tamen, quam lingua, olim ita pronunciantium (senior, rectior, melior fuit. Equidem non dixerim, citra omnem contumeliam hancce metaphoram, et comparisonem cum asino institutam fuisse: id quod fieri alias potest. u) Sed certe viri cor-

(s) Dialectica studia suffecisse, ut homines nullorum alias meritorum et inclarescerent, et ad summos honores, lautissimaque in ecclesia promoverentur munera, legendum est apud laud. BRUCKERUM in hist. crit. phil. tom. III p. 677. et 727. Habes asinos mysteria portantes. Reliqua adplicanda permitto.

(t) Non possum, quin pauca adteram, a LUD. VIVE l. c. p. 116, de sectatoribus scholasticorum commemorata. *Nuperrimi dialectici inquit, non contenti corruptela significationum, quam a maioribus acceperant, quandoquidem illa iam vulgata et protrita videbantur, ipsi novam penitus linguam invexerunt: Cujuslibet hominis quilibet asinus, et asinus praeter ab asinus, et asinus possibiler non sunt, alter alius homo non est ipsemet cujuslibet alterius hominis alius asinus est ens. Quis haec ullam lingua intelligat? Quaeso, Lector, nonne hoc est cum asino suo ruderere? Quod alias lepide dixit MELANCHTHON de APULEJO, turpido auctore asini aurei.*

(u) Certe, quum patriarcha, JACOBUS, in ultimo vaticinio, *Isa-schar*, filium suum, asinum adpeliat offum, turpitudinis notam generi ac nomini ejus inurere noluit. Vid. Gen. XXXIX

datiores scholasticos illos, horumque sectatores, ita tantum norarunt, ut a legendis eorum vestigiis alios deterrent. Hos monitos voluere, ut et logicae sobriae darent operam, et reliqua studia adderent, rati, propter haec illam addisci, et finem ejus tum demum obtineri, si emendatus intellectus ad omnia alia pergat. Itaque sapiens gravisque sententia latet sub dicto, simulque adparet, logicam non contemni. x) Quis enim, si sapiat, hanc spernat, sine cujus praesidiis nemo neque in quoquam ceterarum scientiarum genere rite profecerit, neque in ipsa vita communi judicaverit recte. y) Sed satis hic differuisse videor mihi, si adhuc quaesivero, num etiam hodie locus sit saepius dicto dicto: *Purus putus logicus*. Atque optandum quidem esset, ut ex hodiernis systematibus, saltem compendiis logicis, varia adhuc rescinderentur, ignoratu, quam scitu, aequae digna, et certe ad emendandum intellectum nihil facientia. De cetero tamen ea est nostra felicitas, ut omnino repurgatum sit, quod hic aderat, Augiae stabulum, immo et ita immutatum, ut jam bruta animantia frustra hic quaeras.

XIII.

v. 14. Ut plurimum tamen asini adpellatio humile quid dicit, infertque contemptum. Quare mireris omnino, qui potuerit lasciviens *Apuleji* asinus PHIL. BEROALDO tanto in honore esse, ut, quum ejus cura Venetiis CIO 101, nitide licet, prodiret, illum dedicaret Archiepiscopo. En vero sanctam quoque simplicitatem HOSTIENSIS in symbolo, quod suis tribuit canonistis. *Comparat canonistam mulo, qui partem capiat ab equo, id est, theologo, partem ab asino, id est, legista.* Recito verba, quae in Differentiis jur. civ. et can. JO. SCHILTERI insit. jur. can. annexis, §. VII p. 429 leguntur.

(x) Graviter sic etiam adplicat Gottlieb Stolle, ita differens; Deshalben aber muß man bey der Logik allein nicht stehen bleiben, wie Panthoedes, Euxenus, Ebulides, Brison, Dionysiodorus, und Euthydemus. Das purus putus logicus cet. ist bekand. Vor diesem, da es mit der Philosophie auß Disputiren ankam, hieß der schon ein Philosophus, der ein guter Dialecticus war. Ein blosser Logicus aber ist mehr nicht, als der Anfang eines Philosophi. Vid. ej. Historie der Gelahrheit p. 444.

(y) Comp. JO. FRANC. BUDDEI isagoge historico-theol. p. 240 et G. STOLLII l. c.

hic, aut se judicandi facultate minus praeditum, aut facultatem eam ab se multum neglectam esse, prodit, formula ista notantur: *Es fehlet altera pars Petri.*

§. XV.

Contigit autem PETRO RAMO, quod olim in nuncupando novo orbe *Americo Vesputio*, cujus de nomine dicta est America, non de nomine *Christophori Columbi*, illam terrarum partem primum detegentis. Num enim logices hic reformator primus fuit, qui eam in *inventionem* et *judicium* dispesceret? minime. Quin potius is ipse, quum sibi novitas objecta esset, tamquam crimen, evincere studuit, partitionem suam antiquissimam esse, hoc est, non modo maxime naturalem; sed et ab aliis dudum probatam. cc) Quaes jam, cui omnium primo tribuenda sit. Lepidum omnino est, quod MOSEN laudavit RAMUS, partes suas geminas dicens *notas mosaici logei's, Urim et Thumim*, et deinceps confidentior inferens, *partitionem hanc a Mese auguste demonstratam esse.* dd) Alii hic nominant, quem ille praeterit, PLATONEM, qui primus inter Graecos, uti CICERO inter Latinos, logices in dictas partes dividendae auctor extiterit. ee) Recte omissus est PLATO: hunc enim sic partitum esse, nulla auctoritate, nec adducendo testimonio satis confirmabitur. ff) ARISTOTELI sibi conciliare tentat RAMUS; sed frustra, ut opinor. De CICERONE verum est, eum initio topicorum suorum adseruisse,

omnem

- (cc) Vid. *ejus* scholae dialecticae lib. II cap. 8 tot.
- (dd) loc. cit. partim circa initium capitis, partim sub finem.
- (ee) Vid. *M. Schmeizels Historie der Gelehrtheit* p. 512. not. 9, et *CHRISTOPH. SCHEIBLERI* introd. log. p. 446.
- (ff) Nihil plane de ejusmodi partitione platonica habent neque APULEJUS in libris de dogmate Platonis, neque ALCINOUS in delineatione doctrinae Platonis. Quare etiam hic dialecticam philosophi sui doctrinam logices aristotelicae methodo accommodavit. Conf. & duumviri accuratissimi, WALCHIUS in *hist. log.* lib. II. cap. I. sect. I. §. 2, et BRUCKERUS in *hist. crit. phil.* tom. I. p. 671 fqq.

omnem diligentem differendi rationem duas habere partes, unam inveniendi, alteram judicandi. Sed quid CICERO inter logicos, cujus topica prorsus ad usum eloquentiae comparata sunt? Nec logicam ille vel scripsit, vel scribendam disposuit. Ceterum quidem QUINCTILIANUS, de dialecticis loquens, haec habet: - ut qui sibi et inveniendi, et judicandi vindicant partes, quarum alteram *τοτικην*, alteram *κριτικην* vocant. gg) Verumtamen, si recte interpreteris, nec ille dixit, his partibus dialecticam constare, his eam absolvi. Adhuc igitur RAMO sua partitio vindicata est, nec nisi ex ejus scholis repetimus formulam nostram.

§. XVI.

Verum enim vero nuncupandus restat vir insignis, RUDOLPHUS AGRICOLA, Germanus, qui certe in pluribus, praesertim vero in logicis viam RAMO praevit. Quam etiam laudem illi ipse RAMUS tribuit, disertis verbis restatus: hh) Rudolphum primum omnium, post beata Graeciae Italiaeque tempora, eximium illum logicae facultatis usum revocavisse - - Hosque dialecticos, tam insignes, tamque amabiles fructus Joannem Sturmium, ex Agricolae schola, Lutetiam Parisiorum attulisse - - Sequē (Ramum puta) tum tanto doctore logicam istam ubertatem primum degustasse. Hic autem AGRICOLA, ut erat natus factusque ad pestumdandum ingenia studiaque scholasticorum, ita praesertim philosophiam rationalem dignitati suae restituere instituit. Atque deserens ille vestigia Aristotelis, logicae dichotomiam intulit, censuitque, alteram partem de *inventio- ne dialectica*; alteram de *dialectico judicio* inscribendam. ii) Quam

C 2

(gg) Institut. oratoriar. lib. V cap. 14 circa finem,

(hh) in praefat. ad scholas grammaticas.

(ii) Haud omnino dialecticam a rhetorica sejunxit; sed praecipua ratione usum illius eloquentiae accommodavit AGRICOLA. Hinc factum esse judico, ut, quam partitionem CICERO et QUINCTILIANUS, locis supra citatis, commendarunt, eam in pertractanda dialectica probaret atque eligeret. Comp. KECKERMANNI praecogn. log. tr. II c. 2. §. 42. Satis et laudis meruit ille, quod inveniendi et disponendi partes, quibus superbit luditque rhetorica, logicae vindicavit.

ejus tractandi rationem deinceps probavit retinuitque RAMUS (kk) Quodsi ergo ad hoc respiciatur, in formula, quam illustramus, altera pars Rudolphi porius, quam Petri, adpellanda videtur. Verum, ne simus in Ramum injurii, jam omnis res edisserenda est. Nempe Rudolphus ille Agricola, sola, quam de inventione fecerat, parte absoluta, (ll) morte praeventus, intactam reliquit alteram de judicio. Ad quam quum postea adgressus RAMUS esset, susceptaque simul prioris partis nova et sua ipsius elaboratione, eam cum orbe eruditorum communicaret, factum est inde, ut de altera parte Petri diceretur. Quapropter nec adplicuerim huc illud: Hos ego vericulosos feci, tulit alter honores.

§. XVII.

Progrediendum jam ad formulam eam, qua dicitur *argumentum in barbara esse*, seu, Es ist ein Argument in Barbara. Hac per lusum minus insulsum utuntur, qui argumentationem alterius nunc ut futilem ineptamque, nunc ut duram atque ingratam, nunc tamquam rusticam et inhumanam notatam volunt. Ad perspiciendum vero penitus sensum opus est, ut, qua ambiguitate vox *Barbara* ludat, teneamus, ab ejusque usu, qui in logicis est, significatum distinguamus grammaticum. Vocem eam logicorum technicam et mnemonicam esse, cui id genus aliae sociatae sint, ad significandum species modosque syllogismorum, nemo est, quin sciat. Atque nisi si gravius peccassent scholastici, quam dum terminos istos logica civitate donarunt, minorem sane censuram incurrerent, siquidem et recentiores specimen aliquod artis characteristicae in illis deprehenderunt.

(mm) Cogitemus jam, quem argumentandi modum, in qua figura

(kk) Qui tamen et alia nonnulla debet *Agricolae*. Conf. DAN. GEORG. MORHOFII polyhist. tom. II lib. I. cap. 12 §. I.

(ll) Noti sunt ejus de inventione libri III, nec laude nostra indigent.

(mm) Videfis cel. J. P. REUSCHII *syst. log.* p. 235 seq. Interim nec illepe de cel. CHR. AUG. HEUMANNUS in praef. *Ad Tribbebovii libro de doct. scholast.* praemissa ait: *Neque vera erat logica, quam illi*

gura, vox *Barbara* designet: Quod itidem notum est. In sensu itaque logico si dicatur *argumentum in barbara esse*, tantum abest, ut illud taxetur, aut ludibrio exponatur, ut potius maximus ei attribuatur valor. Simul etiam adparet, sensum hunc ad illam quam innuimus, formulam haudquaquam convenire. At valet antiphrasis, quam rhetores vocant, et partim ad notationem logicam, non partim ad ironiam suam referunt, qua contrarium ejus, quod dicitur, intelligendum. Ut itaque bellum dictum est bellum, quasi minime bellum: ita argumentum dicitur in *barbara*, quasi minime in *barbara*, hoc est, optimo illo argumentandi modo confectum; sed futile et absurdum. Quaeram etiam, nonne quae maxime stringunt argumenta, ea interdum soleant maxime invisâ alteri et inaccepta esse. Ejusmodi ergo argumentum grave et firmum, sed ingratum, itidem in *barbara* erit. At istud quidem non satis intelligetur, nisi simul ad grammaticum vocis significatum attendas.

§. XVIII.

Duplex autem occurrit significatus grammaticus voxque venit nunc pro nomine proprio, feminabus imponi solito, nunc pro communi. Dices, nihil huc facere significatum priorem. Commemorabo tamen facerem quemdam lusum, cui vox ansam dedit isthoc modo accepta, et simul cum aceptione logica scite confusa. Non nemo conficiens novam logicam, studio novitatis, primum primae figurae modum, *Barbara*, eliminaverat. Qui quum postea Gothae vitiaffet virginem, cui *Barbarae* nomen erat: re ad Principem delata, *Barbaram* hanc ducere uxorem iustus est. Tum nescio quis, facta ad singulos primae figurae modos elegantia adlusionem, lepidissimos rythmos cecinit:

C 3

No.

illi (Scholastici) excolebant, sed dialectica more *barbara*; nec sine nomine factum est, ut primae syllogismorum figurae primo modo ipsi illi pseudo-philosophi inderent nomen *Barbarae*.

(nn) C. DIETERICI inst. rhetor. p. m. 17 seq.

Novam qui scripsit logicam,
 Figuram negat unicum,
 Gothanam nempe *Barbaram*.
 Quam veller, ut *clarent* nunc.
 Quam concupivit *dari* tunc!
 Hanc tu figuram ducito,
 Dicit Princeps, aut *ferio!* oo)

Animi causa sententiam serenissimi Judicis, per modum argumenti, concipias, subintellectis quidem determinationibus, ex causae cognitione petendis. Hoc erit: Quic. huic Barbarae vitium adtulit, ille per legitimum matrimonium eidem satisfacito; atqui tu homo cet. E. Jam vero hoc pro ducenda Barbara argumentum quale judicas esse? Certe in *barbara* fuit, hoc est, stringens obligansque, quod iste homo, quamvis singulariter theoreticus, nullo modo infringere poterat, ac enervare. Fuit vero etiam in *barbara*, tamquam inamoenum, invisum, atque horridum, quod ille, ut erat singulariter practicus, si licuisset, cum omni *Barbara*, tum femina gothana, tum voce logica, lubentissimus repudiasset. Hinc gratulandi ansam materiamque nactus factus poeta. Dantur ejusmodi argumenta in re simili plura.

§. XVIII.

Sed quaerendum omnino est, quid denotet vocabulum *Barbari*, pro voce communi adhibitum: est enim inter adjectivatrium terminationum. In derivationem irritum conatu inquiri, nec illam ullo modo evictum iri, putamus: ita sententiae differunt. Tritissima quondam vox ea fuit in Graecia: suntque, qui censent, eam linguae Grajorum innatam, et tamquam exprimendae rei propriam cognatamque, confictam ab his esse. pp) Contra

(oo) Vid. Jo. BURCH, MENCKENII de charlataneria eruditorum declamationes edit. 1716 p. 151 seq. in not.

(pp) Et quid hic STRABO, graecus scriptor? Vocem κατ' ὀνοματοποιίαν existisse putat. En ipsius verba: οἶμαι τὸ βαρβαρον κατ' ἀρχαίς ἐκπερανῆσθαι ἕτως κατ' ὀνοματοποιίαν ἐπὶ τῶν δυσ-εκφόρων καὶ σκληρῶς καὶ τραχέως λαλόντων κ. τ. λ. Haec autem

tra alii ex lingua peregrina transfusam illam credunt; sed hoc iterum discrimine, ut alii totam ab Aegyptiis acceptam; qq) alii qua radicem vel Arabibus, rr) vel Syris, ss) vel Chaldaeis, tt) vel Hebraeis, uu) vel Germanis, xx) deberi, persuasum habeant. At non derivationem nosse, sed significarum usumque, hic sufficiet. Graeci igitur illi qua ratione atque significatione vocem adhibuerunt? initio quidem et generatim ita, ut quamdam soni asperitatem, seu insuauitatem oris ac vocis ea exprimerent, notarentque. yy) Speciatim tamen duplex significandi modus commemorandus est. Primum enim advenae et in Graecia peregrini, graeca minus perfecte et suaviter pronunciantes, barbari dicti sunt; deinceps paullatim omnes omnino gentes, lingua et natione a Graecis diversae. zz) Cur singulae? quia omnes atque singulae, non nisi crasse et difficulter, linguam expedire posse credebantur.

autem onomatopoeia quid est aliud, quam nova nominis constructio, ejusque ad rem significandam singulariter facta accommodatio? Addidit ille, barbaros esse dictos, quemadmodum blaesi balbique dicantur: addidit, ad confingenda cognata rebus nomina ingeniosos esse Graecos cet. Geograph. lib. XIII. Comp. versio lat. edit. amstelod. 1652 tom. II. p. 373.

(qq) Quia HERODOTUS lib. II dixit: Barbaros vero omnes vocant Aegypti τὰς μὴ σφισμογλώσσας.

(rr) Vid. CHR. BECMANI orig. lingu. lat. p. m. 281, et JAC. BRUCKERI hist. crit. phil. tom. I. p. 46.

(ss) Conf. AUG. PFEIFFERI dubia vexata p. 943.

(tt) Vid. G. J. VOSSIUS de vitii sermonis lib. I. c. I.

(uu) JEAN D'ESPAGNE Predigten p. 367. Vid. & BECMAN. I. c.

(xx) Conf. J. F. REIMMANNI hist. litt. tom. II. p. 59 seqq. Calculum hic adjicerem, nec rationes desorent; sed auctoritati Strabonis falcis submittendae videntur.

(yy) A. PFEIFFERUS l. c. putat, intelligendam forte eam asperitatem, quam Germani dicunt das Schnarren. Quod vero nos diximus, adducta quoque Strabonis verba clare loquuntur.

(zz) Peregrinorum primi Cares barbari dicti sunt. Liquida et certa erunt omnia, si laudatus STRABO l. c. p. 373. seq. legatur.

debantur. A Grajis deinceps vocem accipientes Latini generatim omne id, quod exterum, alienigenum, peregrinum, longinquum esset, barbarum dixerunt. a) In primis tamen receptum usitatumque erat, τὸ βάρβαρον orationi tribuere; tribuebatur autem, si inepta haec, vitiosa ac polluta esset. b) Sic hodieque manet, ut, quidquid in linguis non nativum, genuinum, purum, castumque; sed peregrinum, incompetens, impurum est, id partim soloecum, partim barbarum dicatur. Simul relativus nunc est terminus, ita ut barbarum sit respectu linguae latinae, quod illatinum; respectu germanicae, quod minus germanicum, vulgo unteutsch, et sic porro. c) Liquide autem ex nunc dictis constat, omne in sermone barbarum vitium denotare sermonis. Atque ex ista vocis acceptione possemus statim explicare lusum, quo dicunt: *Es ist ein Argument in Barbaro*. Neque enim inconveniens foret, ita vocare quodcumque argumentum, quod, veluti sermo incultus ac peregrinus, aures nostras animumque offendit: item, quod verbis parum aptis, saepius et prorsus ineptis proponitur. At alia tamen interpretatio restat.

§. XX.

- (a) Tum personas, immo integras gentes, tum res Latini hoc modo barbaras dixerunt. CICERO ad Att. II. 7. auxilia Africanorum auxilia *barbara* vocavit. PLAUTUS Trin. prol. v. 19. quam ex graeca latinam fecit fabulam, *barbare*, i. e. alia lingua versam dixit. Et HORATIUS carm. 2. 19, 17 mare *barbarum* pro indico.
- (b) Hinc CICERO quaest. acad. 39 *Amasanium* et *Rabirium barbaros*, sive incomptos scriptores dixit. Et de clar. orat. 258. c. 74: *Omnes tum fere, ait, qui nec extra hanc urbem vixerant, nec eos aliqua barbaries domestica infuscaverat, recte loquebantur. Eidem tusc. II. 12. c. 4, et QVINCTILIANO saepius barbaro loqui idem est, ac inquinare, vitiose, contra grammaticam regulam loqui.*
- (c) Bene vertit LUTHERUS Rom. I, 14. *Ich bin ein Schuldner beyde der Griechen, und der Ungriechen.*

Nimirum vox *Barbari* a lingua ad ingenium quoque et mores traducta est. Quod quidem patebit, si paullo altius scrutemur causam, cur omnes omnino gentes a se distinxerint Graeci, singulasque barbaras adpellaverint. Singularis factus in causa fuit: ut erat ea natio ventosa et insolens. Neque tamen illi suae tantum linguae elegantia et suavitate ita capti erant inflatque; sed adhuc magis turgebant cultis a se artibus et scientiis, studioque philosophiae, et morum disciplina. Se solos sapere, rectumque vitae cursum tenere, existimabant; reliquas gentes omnes volitare veluti umbras, et agere tamquam pecora campi. Barbaras itaque has vocabant, ut rudes, ut alienas a cultura ingenii, ut male moratas ferasque indicarent. Hinc graecis scriptoribus synonyma sunt *ἀμαθής* et *βάρβαρος*, item *ἀπαιδευτος*, et *βάρβαρος*: d) atque, si audiatur A. GELLIUS, quod Graeci *βάρβαρον* dixerunt, veteres Latini reddiderunt rusticitatem. Immo ipsi Latini, quum semel vocem graecam civitate donassent, quem rudem et indoctum; item quem incultum, agrestem, durum, atrocem voluerunt adpellare, eum saepius barbarum dixerunt, illicque barbariem tribuerunt. e) Non est praetereundum hoc loco, quod primis ecclesiae christianae temporibus philosophi pagani, vana sua inflati scientia, ipsam doctrinam et disciplinam Christianorum, tamquam barbaram, adspernati atque criminati sunt. Quare ecclesiae doctores necesse in primis duxerunt, contra illos euincere, femina veri rectique, quae olim Graeci suis

D

terris

(d) Conf. omnino viri doct. CHR. AUG. HEUMANNI acta phil. vol. II. p. 220 seq.

(e) Ita quidem CICERO pro Mil. c. XI. it. de divin. I, 2. a gentibus doctis *barbaras* distinxit, et de nat. Deor. II. c. 34 de Scythis et Britannis, tamquam rudibus nationibus, loquens: *Quis, inquit, in illa barbarie dubitat, quin ea sphaera sit perfecta ratione?* Errantis *barbariem* dicit Petronius 68. Quod ad mores, CICERO pro Marcell. c. III gentes *inimantate barbaras*, et pro Mil. c. IX *fervos agrestes, et barbaros* adpellat. Comp. et LAMB. BOS animadvers. ad script. quosd. lat. cap. II. p. 12.

terris colerent et foverent, non nisi ab iis, 'qui odii testandi causa, barbari adpellati fuerint, accepta esse, hisque temere imputari ingenii barbariem. f) Satis superque jam adparet, non in solo sermone barbariem inquirendam esse; sed, quum veteres et Graeci, et Latini alias nationes barbaras nominaverint, hoc praecipua quadam ratione ad animum, hoc est, studia litterarum, moresque relatum fuisse. g)

§. XXI.

Obtinet autem termini, cujus significatio haecenus evoluta est, et usus, et abusus. Abusus in eo est, si cum contumelia conjunctus sit. Quem quidem in modum veteres Graeci illum adhibuerunt, qui barbaros non dixere, nisi per fastum, uti docuimus, et per convicium, atque dedecoris causa, teste STRABONE. h) Usus locum habet, si meliori significatione voci juncta, ea ab omni ignominia sejungatur: isque usus triplex erit. Et primus quidem, si per barbaros tantum intelligendi sint, qui peregrinam aut si mavis, ignotam linguam loquuntur, ut *βάρβαρος* idem sit, qui *ἑτερόγλωσσος*. Certe hoc modo PAULUS, apostolus, dixit, se barbarum alteri, alterum sibi futurum esse, nisi de vi et significatu vocum constiterit. i) Alter usus est, quum nomen mere est discretivum et gentile, seu accommodatum tantum ad distinguendum gentes, aut diversae nationis homines. Quo sensu iterum

(f) Comp. JAC. BRUCKERI hist. crit. phil. tom. I. p. 47.

(g) CICERO in Verrem. III. c. 50 ita: *Neque tam barbari lingua et natione illi, quam tu natura et moribus--qui scelere barbaros viceris. Ubi nec obscure; nec incite distinguit in barbariem linguae, nationis, et mentis, five morum. Ad illam origo vocis Barbari referenda; ad istam vox paullatim traducta; ad hanc omnino etiam significatio extensa est.*

(h) *loc. cit.* Quare, inquit, illos barbaros, *ἐν ἀρχαῖς μὲν κατὰ τὸ λοιδορὸν*, i. e. per convicium dixerunt--deinde *abusu* sumus nomine cet.

(i) I. Corinth, XIII v. II. Huc pertinet locus ille classicus OVIDII apud Getas exulis, trist. lib. V el. IO. v. 37:

Barbarus hic ego sum, quia non intelligor ulli.

iterum sanctus Apostolus Graecis Barbaros recte debiteque opposuit. k) Tertius denique usus dicendus, si in plenaria quidem significatione sua adhibeas vocem; sed eo fine, ut scapham scapham adpelles. Quid enim impedit, quominus barbariem imputes illis, qui voces atque loquutiones, a quibus nativa indoles linguae, et cum puritate conjuncta elegantia abhorret, temere adsumunt. Praeterea, id quod maxime dolendum est, vere deprehenditur dicta olim et significata barbaries mentis, seque exleritum in intellectu, quum studia litterarum ignorantur, aut mens illis minus excolitur; tum in voluntate, quae ab indecentia morumque asperitate non abhorret, quin omnia sequitur deteriora. Recte ergo liciteque barbari dicentur, qui eiusmodi barbariem fovent. Quare et superiora scholasticorum saecula, quibus omnia spissis ignorantiae atque errorum tenebris involuta, et mores perditissimi erant, saecula barbara nominantur. l) Sublato enim abusu, usus manere potest.

§. XXII.

Neque jam improbandus erit usus formulae de *argumento in barbara*, si sensum ejus capias. Est autem facilis omnino ex

D 2

hacte-

(k) ad Rom. I. v. 14.

(l) Addes pro lubitu usum quartum, quo licet sacerdotes papales Barbaros vocare, quum per singulare privilegium his liceat esse talibus. Sic enim in *Distinct. 38 c. sedulo*: *Non irridebunt scholastici, si aliquos antistites et ministros ecclesiae forte animadvererint cum barbarismis et solecismis Deum invocare, vel eadem verba, quae pronunciant, non intelligere, perturbateque distinguere cet.* Ratio additur: *Quia morum vitia magis, quam verborum sunt praecavenda.* Vid. AD. TRIBBECHOVIUS de doct. scholast. p. 211.

Prorsus singularis usus est in his:

Ripperda et Boneval nonne par nobile fr atrum?

Alter enim Turca est; Barbarus alter erit.

Quibus aliquot retro annis poeta quidam tangebatur illum ex Christiano Turcam, ex praefecto militum Caesaris romani bassam turcicum factum comitem de *Bonneval*; deinde et ducem de *Ripperda*, status administrum in Hispania, sed malae fidei, qui fuga in Africam elapsus, securitatis dignitatisque ergo, et ipse religionem Barbarorum amplectebatur.

haftenus dictis explicatio. Primum enim intelligetur hic omne argumentum leve, inane, absurdum, a re alienum, nec rite procedens; quin potius, uti dicunt, peccans nunc in materia, nunc in forma, nunc in utraque. Quocumque in modo cujuscumque figurae syllogismorum tale argumentum formatum fuerit, certe conceptum formatumque erit *in barbara*, dummodo subaudias, *mente*. Deinde quoque dicimus ein Argument in Barbara, quod illiberale censemus, quodque rusticitatis, impudentiae et acerbitatis postulamus, in quo formando nulla ratione id, quod decet, observatur. m) In *voluntate* istud enascitur prave disposita, adeoque *in barbara*. Vides jam lusum in voce et aequivocationem: nec pluribus opus est, nisi forte unicum addendum. Quemadmodum enim dicitur: Es ist ein Argument in Barbara: ita facilis est formulae imitatio. Rectene, si quis ita argumentetur et disputet, ut, quid sibi velit, vel ipse nesciat, rectene, inquam, dixeris, es seyn Argumente, seu, man disputire in *clarent*? Rectene: Es seyn Argumente, man disputire in *darit*, si quis, argumento prolato, vixque prima responsione accepta, se dederit, causamque deseruerit suam? Rectene: Es seyn Argumente in *ferio*, si res vehementer nimis agatur, aut, quod nonnunquam accidisse constat, a verbis ad verbera veniat? Et sic porro.

§. XXIII.

Succedat jam ultima formula, qua praedicant aliquem, quod sit *animal disputax*. Voces, praesertim et ultimae impuritatem, nondum curamus. In logicum vero censum quin ea loquutio irrepat, nemini dubium erit, qui minus nescit, ideam boni male disputatoris exhiberi in logica. Quaeres jam, ad quem illa conveniat: num ad unumquemque, qui disputando dat operam, aut

(m) Hujus furfuris erat argumentum, in quo sibi reperisse quidam putabat, non quod pueri in faba: Quic. est purus putus logicus, ille est cet. Atqui Dominus N. N. in sua logica cet. E. Verum et responsonem tulit hanc: Nihil est isthoc argumento asininus, mittamus illud.

aut in ea jam arte Roscius existit? absit! est enim formula cavillans. Rite autem debiteque instituta disputatio quum non sit, nisi propugnatio veritatis, hanc qui contemnat, qui vituperet, eum ratio multum fugiat, oportet. Multaque etiam de viris, disputando claris, et insignem laudem promeritis, adferri hic possent, nisi paullatim filum scriptionis abrumpendum sit. n) At enimvero duplex est genus disputatorum, frivola ac puerilis adfectionis vitio laborantium, hinc et omnino dignorum, qui notentur. Sunt, qui ea tum animi praesentia, tum linguae promptitudine gaudent, ut quacumque in re bene rationes expedire suas possint. Immo habent hic nonnulli a natura, quod alii vix ac ne vix quidem per assiduam exercitationem; et, si accesserit exercitatio, multo etiam magis habent, ut disputatores existant. Hi etsi non semper, quod ad rem facit, adferunt; tamen illis nunquam haeret aqua, semperque aliquid, quo alterum retundant, sese defendant, respondere norunt, et, quod negat iudicium, ingenium suppeditat, ne nihil dixisse videantur. Verum ne isti quidem censura adhuc digni sunt.

§. XXIII.

Duplex tamen occurrit vitium, quod ejusmodi disputatores vix solent evitare. Alii enim, dotibus freti ac superbientes suis, ut se ostentent, ad utrumque parati sunt, sive quis poscat, ut thesin quamdam adfirmant propugnentque; sive, ut, eadem negata, defendant oppositam. Quod quidem quum ipso facto praestent: parum tamen laudis consequi videntur, praesertim apud eos, qui vere judicant, nihil solidae gloriae in ostentatione inesse, cujus gratia talia instituuntur. Quodsi vero etiam, ut fit, prorsus morem veterum illorum sophistarum sequuntur, ipsas veritates problematica ista ratione tractando, et insuper habendo: certe in eo quam maxime vituperandi sunt. Satis igitur laudis est,

(n) De solo RUDOLPHO AGRICOLA, quem virum supra pluribus laudavi, addere hic placet, facultatem disputandi in eo egregiam fuisse, et modum commendabilem. Hic certe scholasticam illam altercandi rabiem sanatum ivit. Legatur cel. BRUCKERUS in vita ejus hist. crit. tom. III. part. I. p. 35 item p. 36 et 37.

est, quam ex horum grege quisque meretur, ut uno ore praedicent sapientiores, eum esse *animal disputax*, hoc est, non tam ab eloquentia, quam vaniloquentia disputatoria satis instructum. Et certe vano ingenio nugatoria lingua, linguaeque nugatrici vanum ingenium vagumque minime deest. De aliis vero, quibus tantum ingenii concessum est, quid dicendum? Saepius illos sensus veri et falsi deficit, neque, quum aberrant, vel ipsi hoc vident, vel ab aliis ostensum cupiunt. Alacres et prompti sunt, apti quoque ad excogitandum novas hypothèses, formandamque conclusiones: Quae sua cogitata atque inventa mirifice etiam communt ornantque. Tum vero illae hypothèses, praetexta cito posita, virilem sumunt veritatis togam, haud amplius hypothèsibus adnumerandae. Id alii si minus ferant, vicissim et illi hoc non ferunt: sunt enim in perspiciendis iis, quae contra moentur, leves et minus judiciosi; ad respondendum vero ingeniosissimi. Ego sic existimo, homines quidem iudicio pollentes referari posse; vix autem nimio praeditos ingenio: quamquam enim hi nunquam vincunt; tamen nunquam vincuntur, quia per ingenium suum semper inveniunt, quae regerant. Disputant igitur, non cedunt, contentiones ducunt, acuunt, donec disputasse referantes pertaesum sit, qui aliis permittunt iudicium. o) Quum autem isti disputatores bruta tantum ratione ingenii catulos, foetus volui dicere, ament, lambant, defendant: certe sapientissimi quique iudicant, esse illos *animalia disputacia*.

§. XXV.

Palnam tamen modo descriptis praeripere, et majori suo jure eo, quem significamus, titulo condecorandi videntur alii. Scilicet *κατ' ἐξοχήν animal disputax* dicitur is, qui totus ducitur studio contradicendi, quemve

laqueo tenet ambitiosi

Consuetudo mali, tenet insanabile *docte*

Rixandi cacoëthes, et aegro in corde fenescit: p)

Pto.

(o) Exempla odiosa, nec tantum prisca; sed nostra quoque aetate obvia.

(p) JUVENALIS sat. VII, 49, ubi quidem ille de cacoëthe scribendi poemata.

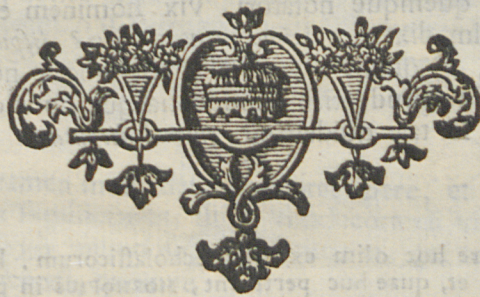
Profecto est genus hominum, finem disputationis, qui ad veritatem vel inquirendam, vel stabiliendam directus est, neque ad tentantium, neque intendentium: satis habent, si suo indulgeant faciantque satis ingenio. Non loquimur de iis, qui vel animi, vel exercitii causa, de quocumque disputant argumento, usumque disputandi, qui certe artificem facit, frequenter etiam repetunt. Sed sunt alii, quibus sola sua placent: hinc ea, quavis data, an dicam? anxie quaesita, atque adrepta occasione, propugnant acerrime. Contra rejiciunt aliena, et, quasi ad litigandum nati factique, et prava quoque consuetudine firmati, singulis insurgunt, ac ubique contrariam defendunt sententiam: idque non modo in rebus minimis, maximis; sed et summa animi contentione faciunt. Haud amicus Plato, haud Aristoteles, haud Wolfius, nec quisquam, in quocumque scientiarum genere, alius; sed vix magis amica veritas: Quid ergo? sola amica altercatio. Molestissimi sunt isti homines aliis, nemini non, ipsisque etiam sui similibus invidi, et, quod majus est, plurimum saepe rixarum, quin graviorum motuum auctores. q) Quare etiam gravissima censura digni omnino sunt. Et certe, sapientes majores, ejus surfuris litigatorem quemque notaturi, vix hominem eum putarunt, sed contentim dixerunt *animal*: quale vero? *disputax*. Barbara vox placuit, r) quum ejusmodi animal vocale non sine barbariei, id est, imprudentiae impudentiaeque notis concipiendum judicarent. Et tale quidem est *animal disputax*. Apage illud!

§. XXVI.

- (q) Docuere hoc olim exempla Scholasticorum, hodie aliorum. Habet et, quae huc pertinent, MORHOPIUS in polyhist. tom. I lib. I, cap. XV § 36 seq. *Respuit conversatio omnes, inquit, qui sunt contentioso et disputaci ingenio* -- FICHETUS inter arcana sua etiam hoc proponit: -- *molestissimi enim sunt odiosissimeque mortalium, qui contradicunt semper, ut Aristoteles est effatus. Hanc in Petavio disputacitatem damnat Patinus* -- Campanellae cum theologo disputatio acrior omne malum arcescit -- Singulare hujus ferociae exemplum in Thoma Demistero fuit cet.
- (r) Talis enim est vox *disputax*, quamvis ad analogiam vocum *dicax*, *loquax* formata.

Adesto hic quoque finis commentandi. Occurrunt quidem formulae adhuc aliae: dicunt enim den und diesen, dis und das in ein Prädicament setzen, id est, uno ordine locove habere; sed facilis interpretatio ex iis, quae pentade prima S. XI. de praedicamentis veterum adlata. Dicunt etiam: Etwas *ad primum figuram reducere*, i. e. rem perfectam, integram, et planam sistere; sed nescio, annon aliquorum propria sit loquutio: quid? quod nec tanti est. Talis et est quaestio ea: Was hat er für eine Logik gelernt? seu quam tenet logicam? si quis scilicet meditationes alterius, et rationem tractandi velit improbare. Praeterea cavendum est fastidium: quare nihil aequè consultum debirumque fuerit, quam, copia neglecta, modum adhibuisse.

TANTUM!

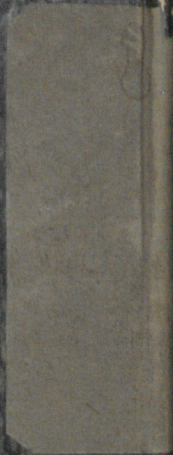

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

TANTUM

Fr Neppien,
Buchbinder
in
ROSTOCK
bey der Marien-Kirche.

J. XXVI.

Adesto hic quoque finis commentandi. Occurrunt quidem
 mularum adhuc aliae: dicunt enim den und diesen, dis und das in
 Prädicament setzen, id est, uno ordine locove habere; sed fa-
 cili interpretatio ex iis, quae pentade prima §. XI. de praedica-
 tionibus veterum adlata. Dicunt etiam: *Etwas ad primum figuram*
accipere, i. e. rem perfectam, integram, et planam sistere; sed
 quid, annon aliquorum propria sit loquutio: quid? quod nec
 est. Talis et est quaestio ea: Was hat er für eine Logik ge-
 nommen? seu quam tenet logicam? si quis scilicet meditationes alte-
 ris, et rationem tractandi velit improbare, nec meterea cavem-
 us, quod est fastidium: quare nihil aequè confutandum, quumque fue-
 rit, quam, copia neglecta, modum adhibere.

TANT

